

By creating a concept for shaping the professional ethics of future social workers at universities, we should take into account those modern changes that have affected higher education - on the one hand, and the lack of moral value orientations in society as well as in the youth environment - on the other.

Methods of definition of conceptual foundations of formation of professional ethics of future specialists of social work at universities.

Results. The concept of the research is to create a pedagogical system of formation of professional ethics of future social workers in the universities, it is the content of the moral component of the permanent scientific-methodical and professional ethics to support the future professionals of social work at the University that will enable the implementation of ethically directed professional activity in the social sphere.

Formation of professional ethics of future specialists in social work at universities makes it possible to master the new professional and ethical knowledge and skills of solving practical and operational tasks, satisfying cognitive interests and needs. Such a process should proceed on the basis of specific features of professional ethics; personal needs in the formation, improvement, self-improvement and self-development of the student. The effectiveness of this work is determined by the level of formation of social workers in the system of professional and ethical knowledge and skills.

Originality. It is in the outline of the concept of the formation of professional ethics for future social workers at universities.

Conclusion. Consequently, we can state that the proposed concept is a set of key positions and ideas that fully and comprehensively reveals the essence, content and features of the problem under study, is the basic, starting point for justifying the pedagogical system for the formation of professional ethics for future social workers of universities.

Key words: social worker; social work; university; concept; conceptual approach; professional ethics.

Одержано редакцією 22.12.2017 р.
Прийнято до публікації 30.12.2017 р.

УДК 37.013.42

Коломієць О.Г.,
д. ф. н., доцент кафедри
соціальної роботи та соціальної педагогіки,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького, Україна

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ЩОДО ПІДТРИМКИ МОЛОДИХ СІМЕЙ, ЯКІ ЗНАХОДЯТЬСЯ НА ЕТАПІ ОЧІКУВАННЯ НАРОДЖЕННЯ ДИТИНИ

Проаналізовано теоретичні та практичні положення щодо організації соціальної роботи з молодими сім'ями, які очікують на народження дитини, в розрізі сучасної соціально-економічної ситуації. Висвітлено основні проблеми молодого подружжя, включаючи аналіз їхньої актуальності на етапі народження немовляти. Показано переваги інтерактивного навчання молодого подружжя в процесі підвищення їхнього рівня готовності до народження дитини.

Визначені конкретні проблемні сфери взаємодії молодого подружжя, які слугують конфліктогенним середовищем родини. Акцентовано увагу на етапах підготовки молодого подружжя до народження дитини з врахуванням можливостей подолання основних соціальних, психологічних, юридичних і медичних проблем.

Ключові слова: сім'я; соціальна робота з молодим подружжям; стабільність шлюбних відносин.

Постановка проблеми. Історичні зміни, які відбулися в нашому суспільстві в останні роки (революція, військовий конфлікт, проведення АТО, економічна криза та ін.)

безумовно мають вплив на функціонування інституту сім'ї в Україні. Особливо вагомих змін зазнало бачення молоді щодо установок на усвідомлене батьківство та моделі поведінки кожного із подружжя в родині. Наявність у молоді протиріч між традиційними сімейними цінностями та сучасними тенденціями побудови сімейних стосунків, вимагають модернізації змісту соціальної роботи щодо надання соціальної підтримки молодим сім'ям, які не завжди здатні ефективно адаптуватися в нових соціокультурних та соціально-економічних умовах.

Держава з кожним роком актуалізує питання соціальної підтримки молодих сімей шляхом удосконалення нормативно-правової бази, функціонування розгалуженої мережі державних і недержавних закладів, які надають соціальні послуги молодим сім'ям, впровадження державних цільових програм з підтримки молоді.

Про необхідність вдосконалення соціальної роботи з молодими сім'ями свідчить зниження темпів народження та активізація руху чайлдфрі; збільшення кількості розлучень молодих пар, які не прожили 2-3 років сімейного життя; пріоритетність громадянських шлюбів; орієнтація подружжя на малодітну сім'ю.

Особливо вразливою до дії негативних факторів у суспільстві, молода родина стає на етапі очікування народження дитини. В цей період перед подружжям постає низка питань (збереження вагітності, підготовка до пологів, народження здорової дитини, пошук фінансів на забезпечення потреб немовляти, планування нового бюджету, розподіл обов'язків, опанування нових ролей, облаштування житла тощо), які потребують уваги майбутніх батьків. Їх вирішення ставить за необхідність вміння адаптуватися до швидкої зміни умов життєдіяльності родини. Саме на цьому етапі важливим питанням постає підготовка молодого подружжя до народження дитини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Психологічні особливості виникнення, розвитку і функціонування молодої сім'ї представлено у працях Ю. Альошиної, Т. Андреевої, Е. Калмикової, Л. Шнейдера та ін. Серед соціологів, які досліджують проблеми в сфері інституту сім'ї, треба відзначити праці В. Глебова, В. Докаш, Кузьменко, Н. Осипової, М. Примуш, І. Танчин та ін. Соціальні проблеми молодої сім'ї і методологічні та методичні аспекти соціальної підтримки молодих сімей досліджено у працях О. Безпалько, О. Бедишева, В. Головенько, С. Діденко, І. Зверєвої, А. Красевич, Е. Лібанової. Окремі аспекти соціальної роботи з молодими сім'ями розглянули А. Капська, І. Пеша, І. Трубавіна, Л. Тюття.

Не применшуючи цінності названих вище досліджень, вважаємо, що шляхи і механізми організації соціальної роботи з молодими сім'ями ще не стали предметом системного вивчення і наразі в соціально-педагогічній науці не представлено цілісного аналізу теорії й практики форм та методів соціальної підтримки молодого подружжя, які знаходяться на етапі народження дитини, про що свідчать виявлені *суперечності* між: 1) необхідністю зміцнення інституту сім'ї та відсутністю реальної, відповідно часу і потребам, державної підтримки молодих родин; 2) збільшення кількості розлучень серед молодих пар і відсутністю систематичної підготовки молоді до створення сім'ї; 3) існуванням розвиненої системи служб та організацій, що мають працювати з молодим подружжям і відсутністю ефективних форм та методів організації соціальної роботи з молодими сім'ями.

Мета статті – теоретично обґрунтувати та дослідити проблеми молодих сімей, які очікують народження дитини.

Виклад основного матеріалу. Визначаючи таку категорію як молода сім'я варто звернути увагу на такі показники як вік подружжя, тривалість сімейних стосунків (офіційно зареєстрованих) та наявність чи відсутність дітей.

У Законі України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні (№2998-12 від 05.02.1993, редакція від 01.01.2017 р.) зазначено, що молода

сім'я – це молоде подружжя, де вік чоловіка та дружини не перевищує 35 років, або неповна сім'я де мати (батько) віком до 35 років [1]. Основним критерієм молодого сім'ї, відповідно до цього твердження, є лише вік подружжя, що робить його достатньо абстрактним та таким, яке потребує доопрацювання. Вікові межі молодого подружжя, представлені в українському законодавстві, обґрунтовані соціокультурними умовами, оскільки саме до 35 років молоді люди створюють сім'ї, завершують навчання і реалізують себе в професійній сфері, народжують дітей.

Дещо іншу думку щодо трактування поняття «молода сім'я» представляє Б. Антонюк [2] і говорить, що молода сім'я – це родина від періоду офіційної реєстрації шлюбу до народження дитини. Слід підкреслити, що відсутність у молодого подружжя бажання мати дітей може спричинити ситуацію в якій вони можуть завжди належати до категорії «молода сім'я». Незважаючи на те, що дослідниця врахувала важливість терміну сумісного подружнього життя, все ж цей критерій потребує деталізації.

Враховуючи тенденції розвитку інституту сім'ї, нами узагальнено поняття «молода сім'я», під яким ми розуміємо родину від етапу офіційної реєстрації шлюбу і до трьох років спільного життя, при цьому вік чоловіка та дружини не перевищує 35 років. Запропоноване твердження привертає увагу до питання адаптації та інтеграції молодого родина в перші три роки подружнього життя. В процесі адаптації молода родина узгоджує власні життєві позиції, очікування від партнера, відбувається розподіл ролей та влади, пошук успішних стратегій у вирішенні конфліктів, планування спільного бюджету [3]. Якщо адаптація це суто внутрішній процес розвитку молодого сім'ї, то інтеграція має зовнішній вектор розвитку, який дозволяє подружжю ефективно виконувати покладені на них функції по відношенню до суспільства [4]. Достатньо часто етап адаптації супроводжується періодом очікування народження первістка в молодій родині, що достатньо ускладнює цей процес та робить його більш конфліктним періодом взаємостосунків між подружжям. Якщо при цьому враховувати що на етапі інтеграції в соціум від молодого родина очікують швидкого виконання репродуктивної функції (народження молодого покоління), актуальним стає питання організації соціальної роботи саме з молодими сім'ями, які очікують народження дитини. Аналіз проблем, з якими зіштовхується молоде подружжя на цій стадії дозволить ефективно організувати процес надання соціальних послуг окресленій категорії населення, що сприятиме стабільності шлюбних стосунків.

В. Столін під поняттям «стабільність шлюбних стосунків» розуміє контроль над конфліктами та здатність подружжя до розвитку [5, с. 108]. В. Сисенко підкреслює, що стабільність стосунків в більшій мірі залежить від задоволення матеріальних та емоційно-психологічних потреб як чоловіка так і дружини [6, с. 56]. Відповідно, незадоволеність основних потреб молодого подружжя, особливо в період очікування на дитину зумовлює розвиток низки соціальних проблем.

На етапі народження дитини, молода родина зіштовхується з низкою проблем, які слід об'єднати в такі групи як соціально-економічні, соціально-психологічні, соціально-правові та медичні.

В першу чергу до соціально-економічних проблем можна віднести житлову проблему, яка особливо гостро постає в період очікування немовляти. В цьому випадку молоде подружжя або проживає разом з батьками, які за таких умов можуть втручатися в життя молодого родина, або винаймають квартиру, сплачуючи майже 60-75% власних доходів за оренду житла, або беруть участь у державних програмах молодіжного кредитування від Фонду сприяння молодіжному будівництву. Проте такі програми як «Доступне житло», «Державна програма забезпечення молоді житлом на 2013-2017 роки» в більшості спрямовані на економічно-активну частину населення, яка вже має кошти та потребує мінімальної підтримки з боку держави, а в сучасній соціально-

економічній ситуації більшість молодих сімей не мають можливості внести не менше половини вартості житла відразу. Наступною проблемою молодих родин є низькі доходи громадян, навіть з врахуванням підняття мінімальної заробітної плати (з 01.01.2017 р. становить 3200 грн. відповідно до ст. 1-3 Закону України «Про оплату праці» від 24.03.1995 р. №108/95-ВР, редакція від 06.12.2016 р.). Поряд із цим спостерігається достатньо високий відсоток безробіття молоді (станом на I квартал 2017 року – 224,9 тисяч осіб у віці до 35 років [7]). Сукупність окреслених проблем безперечно впливає на демографічну ситуація в країні. Молоде подружжя змушене шукати інші джерела фінансової підтримки, в тому числі і за кордоном(коли чоловік від'їжає на заробітки, а молода мама залишається самотужки виховувати дитину). Однією з проблем соціально-економічного характеру для сімей, які очікують на народження дитини є відсутність навичок планування сімейного бюджету з врахуванням потреб новонародженої дитини. Часто державну допомогу в розмірі 10 320 грн. подружжя витрачає на задоволення власних потреб (придбання сучасного телевізору, нових гаджетів тощо), забуваючи про елементарні потреби дитини (ліжко, підгузки, одяг та ін.),що свідчить про низький рівень готовності до народження дитини.

До соціально-психологічних проблем молодого подружжя, яке очікує на народження немовляти відносимо: проблеми з набуттям нової ролі батька/матері, поділ обов'язків в господарсько-побутовій сфері, відсутність навичок тайм-менеджменту у молодих батьків, тиск з боку батьків щодо питань догляду та виховання дитини. Старше покоління може не сприйняти новий статус молодих батьків та їх прагнення до самостійності, що слугує причиною конфліктів між поколіннями.

Вагомою проблемою соціально-правового значення серед молоді є низька правова культура подружжя, яке має недостатні знання щодо своїх прав та обов'язків, особливо в питаннях молодіжного кредитування, соціальних пільг, наявності державних програм підтримки сім'ї та ін. Молода родина, яка знаходиться на етапі очікування народження дитини має ефективно вирішити три проблеми правового характеру, які стосуються появи дитини: хто візьме на себе питання реєстрації новонародженої дитини в органах РАЦСу, за яким місцем проживання буде зареєстрована дитина (якщо немає спільного житла) та хто буде оформляти допомогу при народженні дитини. Держава зробила декілька кроків щодо швидкого рішення окреслених проблем: з 2016 року отримати свідоцтво про народження дитини можна відразу у пологовому будинку, та з початку 2017 року допомогу при народженні дитини можна оформити онлайн. Безперечно впровадженні інновації полегшують життя молоді родини, проте на сьогодні їх впровадження знаходиться на стадії удосконалення.

Серед актуальних медичних проблем молодого подружжя слід виокремити наступні: збереження репродуктивного здоров'я, низький рівень знань в сфері планування сім' (особливо питання післяпологової контрацепції), тиск збоку оточуючих щодо питання організації вакцинації новонародженої дитини та низькі знання щодо догляду за дитиною.

Аналізуючи окреслені проблеми, слід зазначити, що їх наявність стає причиною достатньо високого рівня конфліктності в молодих родинах та може призвести до швидкого розлучення. Наявність невирішених конфліктів сприяє зростанню рівня тривоги у партнерів, їх перебуванню в постійній стресовій ситуації, що відбивається на емоційному стані майбутньої дитини.

Для подальшого виокремлення і конкретизації проблем молодих родин, які знаходяться на етапі очікування дитини нами було проведено дослідження на базі КЗ Черкаський міський пологовий будинок «Центр матері та дитини», який набув звання «Лікарня доброзичлива до дитини». Метою дослідження було визначення рівня готовності молодих сімей до народження дитини, оскільки аналіз літератури дав змогу

визнати окреслену проблему достатньо актуальною і такою, яка потребує нових підходів до її рішення. Важливою складовою діяльності КЗ Черкаський міський пологовий будинок «Центр матері та дитини» ЧМР є «Школа відповідального батьківства», де щодня відбуваються тематичні заняття для майбутніх мам, а щосуботи заняття для партнерів. На *констатувальному* етапі нашого експерименту було проведено опитування за методикою «Рольові очікування і домагання у шлюбі». В опитуванні взяли участь 106 пар (53 пари – експериментальна група (ЕГ), 53 пари – контрольна (КГ), які записалися на курси у «Школу молодих батьків».

Результати методики дали можливість виявити рівень узгодженості сімейних цінностей у пар, які брали участь у констатувальному експерименті (табл. 1). Аналіз даних таблиці дав змогу визначити найбільш конфліктні сфери сімейного життя молодого подружжя, які знаходяться на етапі очікування дитини. Однією з таких сфер є господарсько-побутова (58,4% в ЕГ та 62,2% в КГ), причиною цього є гендерні стереотипи у суспільстві щодо розподілу праці (жінка має займатися хатнім господарством, а чоловік заробляти гроші). Батьківсько-виховна сфера несе в собі найбільше джерело сімейних конфліктів (69,8% в ЕГ та 67,9% КГ), оскільки ролей подружжя, нечітке уявлення про майбутнє, відсутність власної батьківської позиції та інше призводить до частих непорозумінь.

Визначивши, що однією із сфер молоді сім'ї, яка потребує детального аналізу є батьківсько-виховна, та враховуючи, що пари знаходяться на етапі очікування немовля, нами було розроблено анкету «Рівень готовності до батьківства», результати якої дали змогу продемонструвати прогалини в знаннях, на які варто звернути увагу при плануванні подальшої роботи.

Таблиця 1.

Узгодженість сімейних цінностей молодих пар, які очікують на дитину

Сімейні цінності	Відсоток пар які мають менше 3-х балів (низька конфліктність)		Відсоток пар які мають більше 3-х балів (висока конфліктність)	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Інтимно-сексуальна	58,4%	62,2%	41,5%	37,7%
Особистісна ідентифікація	50,9%	47,1%	49%	52,3%
Господарсько-побутова	41,5%	37,7%	58,4%	62,2%
Батьківсько-виховна	30,1%	32,1%	69,8%	67,9%
Соціальна активність	45,2%	41,5%	54,7%	58,4%
Емоційно-психотерапевтична	35,8%	37,7%	64,1%	62,2%
Зовнішня привабливість	77,3%	75,4%	22,5%	24,5%

Привертає увагу окремі позиції респондентів щодо бачення майбутнього життя після народження дитини. Відтак, лише 30,1% жінок і 37,7% чоловіків ЕГ та 26,4% жінок та 22,6% чоловіків КГ відповіли, що більшу частину побутових обов'язків після народження дитини має взяти на себе той, у кого буде більше часу та сил на їх виконання. Проблемним питанням у взаємовідносинах молодого подружжя виявилася потреба у сторонній допомозі, особливо при народженні дитини. Лише 13,2% жінок та 22,6% чоловіків ЕГ та 18,8% жінок та 26,4% чоловіків КГ зазначили, що не очікують ніякої сторонньої допомоги. Така ситуація може спричинити до залежності молодих батьків від їхніх батьків. Переважна більшість опитаних (18,8% жінок та 47,1% чоловіків ЕГ та 26,4% жінок та 28,3% чоловіків КГ) заявляють що після народження дитини змін у їхньому житті не відбудеться, що демонструє про відсутність чіткого уявлення майбутніх батьків щодо догляду та виховання дитини. Позитивним є те, що більшість респондентів (81,1% пар ЕГ та 84,9% пар КГ) матимуть партнерські пологи, де партнером буде чоловік. 32,1% чоловіків ЕГ та 33,9% КГ зазначили, що володіють інформацією про емоційне

вигорання матері. При цьому 39,9% опитаних чоловіків ЕГ та 35,8% КГ усвідомлюють потребу матері відпочити щоденних материнських обов'язків.

Отже, узагальнення результатів анкетування дозволило виявити рівень готовності молодих батьків до народження дитини (рис. 1).

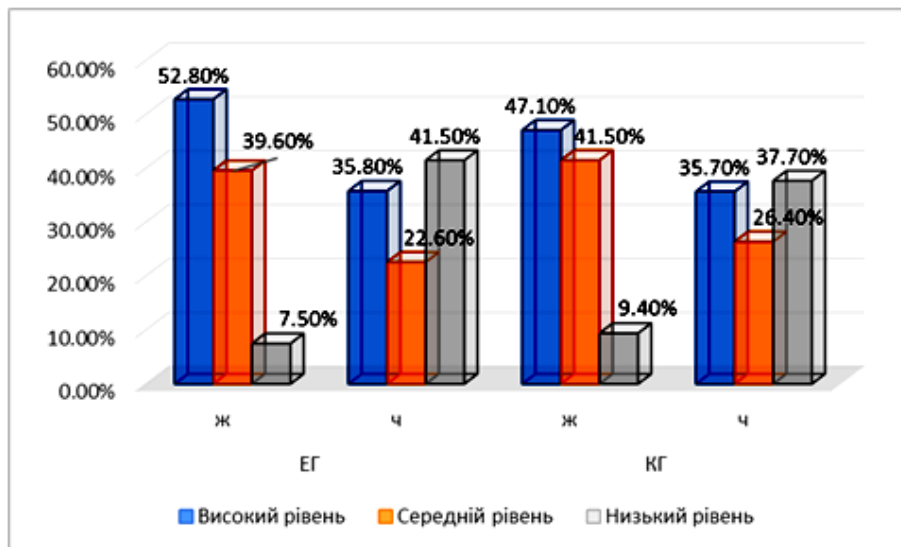

Рис. 1. Рівень готовності молодих батьків до народження дитини

Відтак, 52,8% жінок та 35,8% чоловіків ЕГ та 47,1% жінок та 35,7% чоловіків КГ мають високий рівень знань в окресленій сфері, високу мотивацію до змін та хороші взаємовідносини з партнером. 39,6% жінок та 22,6% чоловіків ЕГ та 41,5% жінок та 26,4% чоловіків КГ характеризуються середнім рівнем готовності. Лише 7,5% жінок ЕГ та 9,4% жінок КГ мають низький рівень готовності до батьківства, натомість 41,5% чоловіків ЕГ та 37,7% чоловіків КГ не володіють достатніми знаннями в цій сфері та потребують підготовки. Отримані результати засвідчили необхідність активного включення чоловіків до процесу підготовки подружжя до народження дитини.

Враховуючи аналіз результатів констатувального експерименту нами було проведено *формульвальний* етап, який тривав з вересня 2016 по березень 2017 року. На цьому етапі парам, які складала ЕГ пропонувалося пройти серію тренінгових занять за тематикою, представленою в таблиці 2. Тематичне наповнення занять охоплювало ті проблемні питання, які вияв констатувальний етап нашого дослідження.

Таблиця 2.

Тематичний блок курсу підготовки молодих батьків

1.	Особливості психологічної підтримки вагітної
2.	Планування сім'ї
3.	Основні етапи підготовки до пологів
4.	Основи грудного вигодовування
5.	Роль батька у партнерських пологах
6.	Догляд за немовлятами
7.	Психологія раннього віку
8.	Взаємодія з найближчими родичами після народження дитини
9.	Розподіл господарсько-побутових обов'язків
10.	Емоційне вигорання молодої матері: симптоми, причини, шляхи профілактики
11.	Юридичний бік народження дитини

Тренінгові заняття передбачали реалізацію моделі Д. Колба (навчання на основі особистісного досвіду) з впровадженням інтерактивних форм та методів організації

групової роботи. схема розроблених занять (рис. 2.) передбачала проходження чотирьох етапів, на кожному із яких активна участь учасника дозволяла розширити об'єм знань, які отримувала група. Перший етап дозволяв учасникам поділитися власним досвідом щодо запропонованої теми, знайти спільні позиції для групи. Також на цьому етапі тренер разом з групою виносив питання для подальшої роботи групи, тим самим мотивуючи її до активної взаємодії. Етап осмислення досвіду передбачає особисту і групову рефлексію щодо власного досвіду, його оцінки. Етап теоретичного навчання передбачає формування наступних компонентів готовності молодих батьків до народження дитини: психологічного (форми і методи взаємопідтримки подружжя, рольові позиції батька і матері, моделі безконфліктної поведінки, навички ефективної комунікації), соціального (профілактика гендерних стереотипів, шляхи адаптації до нових соціальних ролей, навички взаємодії з державними службами, профілактика емоційного вигорання батьків), юридичного (реєстрація дитини, оформлення пілг, питання опіки над дитиною), медичного (успішні пологи, грудне вигодовування, післяпологова контрацепція). Етап практичної роботи передбачав впровадження інтерактивних форм та методів, спрямованих на відпрацювання навичок у молодих батьків на основі отриманих теоретичних знань. Отриманий в результаті тренінгового заняття досвід ставав базою для наступного знання, що в свою чергу було елементом неперервної і цілеспрямованої освіти молодого подружжя.

Рис.2. Схема змісту тренінгових занять для майбутніх батьків

Контрольний зріз формувального етапу дав змогу прослідкувати ефективність впроваджених нами інноваційних форм та методів в рамках соціальної роботи з молодим подружжям, які знаходяться на етапі очікування народження дитини. Результати повторного дослідження показали, що актуалізація проблеми підготовки молодого подружжя до народження дитини стала достатньо актуальною серед відвідувачів курсів для молодих батьків.

Загалом результатами опитувальника «Рольові очікування і домагання у шлюбі» дали можливість виявити рівень узгодженості сімейних цінностей у пар ЕГ, на констатувальному і формувальному етапах дослідження (рис. 3.). На рисунку представлені результати лише ЕГ, оскільки динаміка змін у КГ незначна.

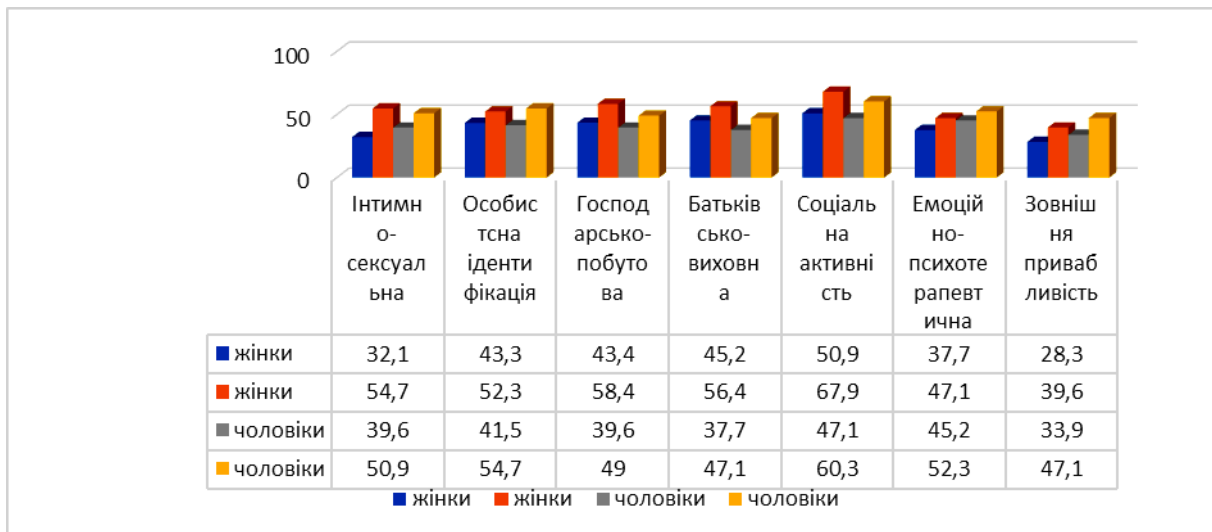

Рис.3. Динаміка змін показників узгодженості сімейних цінностей

Як бачимо, зріс відсоток жінок (54,7%) та чоловіків (50,9%), які узгодили власні очікування в інтимно-сексуальній сфері враховуючи положення, в якому вони знаходяться. Участь молодих родин у тренінговому курсі з питань ведення господарства, детальний аналіз гендерних стереотипів дав змогу переглянути власні очікування від організації власного побуту значній кількості респондентів (58,4% жінки та 49% чоловіки). Сфера батьківсько-виховних цінностей зазнала значного переосмислення у 56,4% жінок та 47,1% чоловіків. Також достатньо актуальним для учасників стало питання соціальної активності, що, на нашу думку, зумовлено сучасними соціально-економічними умовами. 67,9% жінок та 60,3% чоловіків зуміли знайти баланс між власними професійними амбіціями та підтримкою свого партнера в реалізації його потенціалу.

Узагальнення результатів повторного анкетування дозволило виявити динаміку рівня готовності молодих батьків до народження дитини представлену на рисунку 4.

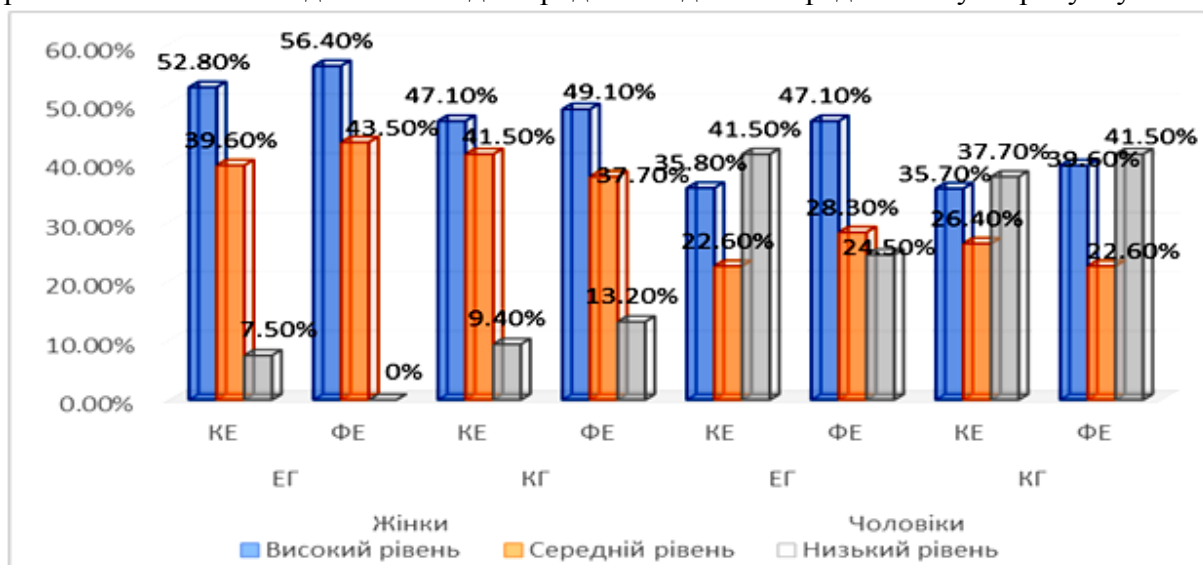

Рис. 4. Результати повторного анкетування КГ і ЕГ з питань усвідомленого батьківства

Отримані дані продемонстрували збільшення кількості респондентів з високим рівнем підготовки до народження дитини в ЕГ – на 3,6 % у жінок та 11,3% у чоловіків, а в КГ – на 2% у жінок та 3,9% чоловіків. Також збільшився відсоток із середнім рівнем готовності в ЕГ – на 3,9%, у жінок та 5,7% у чоловіків, а в КГ цей показник зменшився серед жінок та чоловіків на 3,8 %. Водночас спостерігається суттєве зменшення кількості майбутніх батьків з низьким рівнем в ЕГ – на 7,5% жінок та 17% у чоловіків. При цьому дані в КГ збільшились на 3,8% у жінок та чоловіків, що свідчить про перевагу інтерактивного навчання молодого подружжя.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, проблеми молодих сімей, які знаходяться на етапі очікування народження дитини можна об'єднати у такі групи як соціально-економічні, соціально-психологічні, соціально-правові та медичні. Вирішення окреслених проблем потребує удосконалення соціальної роботи з молодим подружжям щодо пошуку інноваційних форм та методів надання соціальних послуг парам на етапі очікування народження дитини. *Перспективою для подальших досліджень можуть стати:* питання вдосконалення організації систематичної роботи з молодими сім'ями, розвитку нових форм державної підтримки молодого подружжя, вивчення закордонного досвіду організації соціальної роботи з партнерами молодим подружжям, а також можливостей адаптації цього досвіду в Україні.

Список використаної літератури

1. *Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні:* Закон України від 05.02.1993 №2998-ХІІ. Дата оновлення: 01.01.2017. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2998-12>. (дата звернення: 07.01.2018)
2. Антонюк Е. В. Становление ролевой структуры молодой семьи и ее восприятие супругами. Вестник МГУ. 2003. №4. С. 25 – 33.
3. Мустаева Ф. А. Основы социальной педагогики: учеб. для студ. высш. пед. учеб. заведений. Москва: Академический проект, 2002. 416 с.
4. Діденко С. В. Козлова О. С. Психологія сексуальності: навч. посібник Київ: Академвидав, 2009. 304 с.
5. Столин В. В. Психологические основы семейной терапии. Вопросы психологии. 2002. №4. С. 12-18
6. Сысенко В. А. Устойчивость брака: проблемы, факторы, условия. Москва: Мысль, 1981. 120 с.
7. Аналітичний огляд. Молодь на ринку праці (Державна служба зайнятості. Статистична інформація). URL: <http://www.dcz.gov.ua/statdatacatalog/document?id=350805> (дата звернення: 07.01.2018).

Reference

1. *On promotion of social formation and development of youth in Ukraine:* Law of Ukraine dated 05.02.1993 №2998-ХІІ. Retrieved 07/01/2018, from: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2998-12>.
2. Antonyuk, E. V. (2003). Formation of the role structure of the young family and its perception by the spouses. *Bulletin MGU, №4, 25 – 33* (in Russ.)
3. Mustaeva, F. A. (2002). *Fundamentals of Social Pedagogy*. Moscow: Academic Project (in Russ.)
4. Didenko, S. V., Kozlova, O. S. (2009). *Psychology of sexuality*. Kiev: Akademvydav (in Ukr.)
5. Stolin, V. V. (2002). The psychological basis of family therapy. *Questions of Psychology, 4, 12-18* (in Russ.)
6. Sysenko, V. A. (1981). *Stability of marriage: problems, factors, conditions*. Moscow: Think (in Russ.)
7. Analytical review. Youth in the labor market. (State Employment Service. Statistical information). Retrieved 15/12/2017, from: <http://www.dcz.gov.ua/statdatacatalog/document?id=350805> (in Ukr.)

Kolomiets Olena

Doctor of Philosophical Sciences,

Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, Ukraine.

SOCIAL WORK TO SUPPORT YOUNG FAMILIES AT THE STAGE OF WAITING FOR A CHILDBIRTH

Introduction. *The article analyzes the theoretical and practical positions concerning the organization of social work with young families who expect a child to be born in the context of the current social and economic situation. The main problems of the young couple are described, including the analysis of their relevance at the stage of the infant birth. The advantages of interactive education of the young couple in the process of raising their level of readiness for the childbirth are*

offered. The specific problems of the young spouses' spheres of interaction, which serve as a conflictogenic environment of the family, are determined. The attention is focused on the stages of preparation of a young couple before the child birth, taking into account the possibilities of overcoming the basic social, psychological, legal and medical problems.

Purpose. Investigate the problems of young families awaiting the childbirth and analyze the effectiveness of introducing innovative forms and methods of social work as to their support.

Methods. Theoretical: the analysis of scientific literature in order to define the concept of "young family", and the definition of young families problems (social and economic, social - psychological, social and legal, medical) at the stage of waiting for the birth of a child; synthesis; comparison, systematization, generalization of the results of the study of young spouses' family values agreement. Empirical: observation, surveys using the method "Role expectations and harassment in marriage" by O. Volkova, G. Trapeznikova.

Results. Clarification of concept "young family" meaning, the level of coherence of the family values of young married couples and the effectiveness of training courses on their preparation for the childbirth are investigated.

Originality. The effectiveness of training sessions using the model of D. Kolba (studying based on personal experience) in teaching a young couple has been proved. As part of the training sessions, an analysis of gender stereotypes in the introduction of the economy of young families is offered.

Conclusion. The results of the problems of young families study who are at the stage of waiting for the birth of a child and the level of their family values coherence have proved the necessity to improve social work on the social services provision to young couples. Courses for young parents contributed to finding a balance between the professional ambitions of one spouse and the support of another in their potential realization, and increasing the level of readiness of both women and men before the childbirth.

Key words: family, social work with young couples, stability of marriage relations, family values, level of readiness for the child birth.

Одержано редакцією 02.01.2018 р.
Прийнято до публікації 09.01.2018 р.

УДК 37.048.4

Лещинський О. П.,
д. п. н, професор кафедри
соціальної роботи і соціальної педагогіки,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького, Україна

ПРОФОРІЄНТАЦІЙНИЙ КОНСАЛТИНГ У ЄВРОПІ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

Представлено аналіз змін у моделях профорієнтаційної допомоги в умовах економічної нестабільності в країнах ЄС у результаті глобальної фінансової кризи. Розглядається особливості переходу від традиційної моделі профорієнтаційної допомоги до індивідуалізованої моделі.

Виокремлено основні підходи фахівців з кар'єрного консультування до допомоги найбільш уразливим групам населення. Подано огляд найбільш уживаних теорій професійної орієнтації в період економічної кризи – Соціально-когнітивної теорії кар'єри і Теорії життєвого дизайну. Розкрито основні пропозиції цих теорій у підходах до кар'єрного консультування.

Ключові слова: профорієнтаційний консалтинг; дизайн життєвого шляху; соціальний робітник; соціальна робота; професійні компетентності.

Постановка проблеми. У даний час однією з найгостріших проблем для України є проблема зайнятості. Шляхи її вирішення залежать від стану суспільства і